CZU 347.991(478)

SUGESTII ȘI OBSERVAȚII PE MARGINEA UNOR PROIECTE DE HOTĂRÂRI ALE PLENULUI CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE

Vitalie STATI,
doctor în drept, conferenţiar universitar (USM)

The object of this investigation is the four draft decisions issued to amend and complete the Supreme Court of Justice's Plenary Decision no.20 from 08.07.1999, the Supreme Court of Justice's Plenary Decision no.23 from 29.10.2001, the Supreme Court of Justice's Plenary Decision no.16 from 07.11.2005 and the Supreme Court of Justice's Plenary Decision no.4 from 19.06.2006. These decisions highlight the interpretation of art.189, art.236, art.264, art.264[1], art.265, art.266 and of art.287 PC RM. As a result of this analysis, there are recommended practical solutions to improve the draft decisions mentioned above. The recommendations purpose is to make the application of art.189, art.236, art.264, art.264[1], art.265, art.266 and of art.287 PC RM more efficient and standardized.

Keywords: the Supreme Court of Justice's Plenary Decision; regulations violation; traffic safety; transmission system operation; manufacturing; entry into service; fake money symbols; forged securities; blackmail; hooliganism.

La 14.03.2017 au fost publicate câteva proiecte de hotărâri ale Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. Dintre acestea, atenția ne reține următoarele:

1) Proiectul Hotărârii cu privire la modificarea Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 20 din 08.07.1999 „Despre practica judiciară cu privire la aplicarea legislaţiei în cadrul examinării cauzelor penale referitor la încălcarea regulilor de securitate a circulaţiei şi de exploatare a mijloacelor de transport", modificată de Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr. 25 din 29.10.2001 [1] (în continuare – Proiectul nr. 1);

2) Proiectul Hotărârii pentru modificarea şi completarea Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 23 din 29.10.2001 „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre fabricarea sau punerea în circulaţie a semnelor băneşti false sau a titlurilor de valoare false (art.236 C.P.)" [2] (în continuare – Proiectul nr. 2);

3) Proiectul Hotărârii pentru modificarea şi completarea Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 16 din 07.11.2005 „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre şantaj" [3] (în continuare – Proiectul nr. 3);

4) Proiectul Hotărârii pentru modificarea şi completarea Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006 „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism" [4] (în continuare – Proiectul nr. 4).

Respectând aceeași ordine, în cele ce urmează vom supune analizei proiectele în cauză:

1

a. În denumirea Proiectului nr. 1, titlul Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 20 din 08.07.1999 este reprodus cu erori: „Despre practica judiciară cu privire la aplicarea legislaţiei examinării cauzelor penale referitor la încălcarea a circulaţiei şi de exploatare a mijloacelor de transport în cadrul regulilor de securitate". Denumirea corectă a acestei hotărâri este: „Despre practica judiciară cu privire la aplicarea legislaţiei în cadrul examinării cauzelor penale referitor la încălcarea regulilor de securitate a circulaţiei şi de exploatare a mijloacelor de transport". Autorii Proiectului nr. 1 ar trebui să utilizeze această denumire corectă.

b. În pct. 4 al proiectului analizat, se menționează, printre altele: „Punctul 2 va avea următorul cuprins: „Instanţelor judecătoreşti li se explică că prin „mijloace de transport" pot fi înţelese toate tipurile de automobile, tractoare şi alte tipuri de maşini autopropulsate, tramvaiele şi troleibuzele, precum şi motocicletele şi alte mijloace de transport mecanice. Prin „alte maşini autopropulsate" se subînţelege transportul care circulă în mod ocazional pe drumurile publice, fiind destinat executării unor lucrări de construcţie, agricole, silvice sau altor activităţi (macarale, excavatoare, combine de recoltare etc.). Prin „alte mijloace de transport mecanice" înţelegem orice mecanism pus în mişcare cu ajutorul unui motor cu volumul de lucru nu mai mic de 50 cm^3 şi este subiect al regulilor de securitate a circulaţiei rutiere şi exploatare a mijloacelor de transport".

În esență, aceste definiții ale noțiunilor „mijloace de transport", „alte maşini autopropulsate" și „alte mijloace de transport mecanice" nu diferă de definițiile aceloraşi noțiuni din textul inițial al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 20 din 08.07.1999. În acest fel, autorii Proiectului nr. 1 au făcut abstracție de faptul că în calendar este anul 2017, nu anul 1999. Tocmai din cauza definiției depășite a noțiunii „alte mijloace de transport mecanice", art.264, 264[1] și 265 CP RM nu pot fi aplicate în cazul conducerii mijloacelor de transport utilate cu motor electric. Excepția o constituie troleibuzele. Ciclomotoarele sau autovehiculele (cu excepţia troleibuzelor), utilate cu motor electric, nu pot intra sub incidenţa noţiunii definite la art.132 CP RM. Noţiunea „mijloc de transport" (utili-

zată în Codul penal) este mai îngustă decât noţiunea „autovehicul” (folosită în Regulamentul circulaţiei rutiere, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.357 din 13.05.2009 [5]). Aceasta întrucât definiția noțiunii „alte mijloace de transport mecanice” din pct. 2 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie, nr. 20 din 08.07.1999, nu conţine nici o referire la autovehiculele utilate cu motor electric (cu excepţia troleibuzelor). Deocamdată, această definiție, care reprezintă interpretarea oficială a noțiunii „alte mijloace de transport mecanice”, nu poate fi ignorată.

Din analiza acestor discrepanţe de ordin terminologic, rezultă necesitatea actualizării interpretării oficiale a noțiunii „alte mijloace de transport mecanice”. Pe cale de consecinţă, propunem ca, în pct. 2 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 20 din 08.07.1999, definiția acestei noțiuni să fie formulată astfel: **„Prin «alte mijloace de transport mecanice» se înţelege orice mecanisme dotate cu motor cu ardere internă sau electric, care sunt subiecte ale regulilor de securitate a circulaţiei rutiere şi exploatare a mijloacelor de transport. Capacitatea cilindrică a motorului cu ardere internă trebuie să depăşească 50 cm^3. Puterea motorului, atât a celui cu ardere internă, cât şi a motorului electric, trebuie să depăşească 4 kW. Viteza constructivă a respectivului mecanism trebuie să depăşească 45 km/h”**.

c. În pct. 5 al Proiectului nr. 1 se arată: „Punctul 4 va avea următorul cuprins: „Nu pot fi trase la răspundere penală persoanele care, deşi au încălcat regulile de circulaţie şi de exploatare a mijloacelor de transport, dar nu au pricinuit părţii vătămate vătămare medie a integrităţii corporale sau a sănătăţii. În asemenea caz poate surveni răspunderea contravenţională potrivit art.242 Cod contravenţional”.

Articolul 242 nu este singurul articol din Codul contravenţional, care poate fi aplicat într-un asemenea caz. De aceea, propunem ca explicația precitată să fie reformulată în felul următor: **„Dacă încălcarea regulilor de securitate a circulaţiei sau de exploatare a mijloacelor de transport nu implică producerea urmărilor prejudiciabile prevăzute de art.264 CP RM, răspunderea se aplică în baza art.228, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 244 sau altele din Codul contravenţional”**.

d. În pct. 6 al Proiectului nr. 1 găsim următoarea formulare: „La punctul 5 sintagma „124 C.C.A.” se substituie cu sintagma „242 Cod contravenţional”. În acest mod, pct. 5 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 20 din 08.07.1999 ar avea următorul conținut: „Acţiunile învinuitului care concomitent au avut drept urmare consecinţe prevăzute în diferite alineate ale art.264 CP RM şi/sau în 242 din Codul contravenţional, se încadrează conform unuia din alineatele art.264 CP RM care prevăd cea mai gravă din consecinţele survenite. În asemenea cazuri nu se intentează procedură administrativă. Totodată, în sentinţă urmează să se indice concret toate urmările parvenite în urma accidentului rutier. Faptele cu diferite consecinţe urmează a fi calificate prin cumulul de infracţiuni numai în cazurile în care ele sunt săvârşite în diferite perioade de timp”.

Nu putem fi de acord cu o asemenea explicație. În situația pe care o descrie aceasta, considerăm necesară aplicarea regulilor concursului de infracțiuni și/sau fapte contravenționale, indiferent de lipsa sau prezența concomitenței în producerea urmărilor prejudiciabile. La alin.(1), lit. a), b) alin.(3) și alin.(5) art.264 CP RM sunt prevăzute patru infracțiuni distincte. Aceasta întrucât dispozițiile de la lit. a), b) alin.(3) și alin.(5) art.264 CP RM nu presupun că vătămarea medie a integrităţii corporale sau a sănătăţii ar reprezenta cauza producerii: 1) vătămării grave a integrităţii corporale sau a sănătăţii; 2) decesului unei sau mai multor persoane. În realitate, în cazul infracțiunilor prevăzute la lit. a), b) alin.(3) și alin.(5) art.264 CP RM, fiecare din aceste trei urmări prejudiciabile se află în legătură cauzală cu acţiunea sau inacţiunea de încălcare a regulilor de securitate a circulaţiei sau de exploatare a mijloacelor de transport. Aşadar, dispozițiile de la lit. a), b) alin.(3) și alin.(5) art.264 CP RM nu stabilesc circumstanţe agravante ale infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.264 CP RM. Din această cauză, nu este admisibil ca în situația analizată să fie aplicată regula descrisă la lit. c) art.117 CP RM: „Concurenţa dintre două norme speciale are următoarele varietăţi: ...dintre două componenţe de infracţiuni cu circumstanţe agravante – infracţiunea se califică în baza normei penale care prevede o pedeapsă mai aspră”.

Drept urmare, recomandăm ca pct. 5 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 20 din 08.07.1999 să aibă următorul conținut: **„În cazul când, ca rezultat al încălcării regulilor de securitate a circulaţiei sau de exploatare a mijloacelor de transport de către persoana care conduce mijlocul de transport, se produc urmări prejudiciabile diferite, se atestă concursul de infracțiuni și/sau contravenții. În acest caz, nu contează dacă aceste urmări se produc simultan sau succesiv”**.

e. În pct. 7 al Proiectului nr. 1 se menționează: „La punctul 7, prima propoziție va avea următorul cuprins: „Subiect juridic al infracțiunilor prevăzute de art.264-266 C.P. pot fi persoanele fizice care au atins vârsta de 16 ani”. Sintagma „subiect juridic al infracțiunii” este utilizată și în pct. 18 al aceluiași proiect.

Considerăm inutil să se concretizeze că subiectul infracțiunii trebuie să fie unul juridic. În art.21 CP RM se utilizează sintagma „subiectul infracțiunii”, care este una autosuficientă. Aceeași sintagmă trebuie utilizată în textul Proiectului nr. 1.

f. În pct. 9 al Proiectului nr. 1 se arată, *inter alia*: „La punctul 9, sintagma „114 alin.2” se substituie cu cifrele „163”. Cu alte cuvinte, pct. 9 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 20 din 08.07.1999 ar

trebui să aibă următorul conținut: „Conducătorul mijlocului de transport, care după săvârșirea accidentului auto a părăsit persoana accidentată în pericol pentru viață, urmează să poarte răspundere conform cumulului de crime (art.163 și 264 CP RM). Dacă acțiunile lui nu pot fi încadrate în componența infracțiunii, prevăzute de art.264 CP RM, dar viața persoanei accidentate a fost pusă în pericol în urma accidentului rutier săvârșit de către acest conducător al mijlocului de transport, lăsarea cu buna știință fără ajutor a pătimitului impune răspunderea în baza 163 CP RM. Însă, în cazul decesului imediat al persoanei accidentate, când făptuitorul era conștient de acest fapt, răspunderea în baza art.163 CP RM se exclude".

Nu putem agrea o asemenea explicație. Conducătorul mijlocului de transport, care după săvârşirea accidentului rutier a părăsit persoana accidentată în pericol pentru viaţă, urmează să poarte răspundere conform art.163, alin.(3) sau (5) art.264 şi art.266 CP RM.

Optăm pentru reținerea la calificare anume a unui asemenea concurs de infracțiuni, pentru că părăsirea locului accidentului rutier nu absoarbe lăsarea în primejdie. Aceste două infracțiuni își păstrează autonomia una față de cealaltă. Ca să ne convingem de aceasta, este suficient să observăm că, săvârșind cele două infracțiuni, făptuitorul omite să execute două obligaţii absolut diferite: 1) obligația să acorde primul ajutor (fixată la lit. c) alin.(1) pct. 12 din Regulamentul circulației rutiere) nu este executată în contextul lăsării în primejdie; 2) obligaţia să anunţe despre accident poliția și să rămână pe loc până la sosirea lucrătorilor de poliție (fixată la lit. g) alin.(1) pct. 12 din Regulamentul circulației rutiere) nu este executată în contextul părăsirii locului accidentului rutier. Este posibil ca făptuitorul să rămână la locul accidentului rutier, dar să nu acorde primul ajutor celui accidentat. La fel, este posibil ca făptuitorul să părăsească locul accidentului rutier, dar, înainte de aceasta, să acorde primul ajutor celui accidentat. Din aceste considerente, art.266 CP RM nu poate constitui o normă specială în raport cu art.163 CP RM. Soluția concursului de infracțiuni este cea care exprimă adecvat gradul de conexiune între lăsarea în primejdie și părăsirea locului accidentului rutier.

Pe cale de consecință, propunem ca explicația precitată din pct. 9 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 20 din 08.07.1999 să fie reformulată, după cum urmează:

„Conducătorul mijlocului de transport, care după săvârșirea accidentului rutier a părăsit persoana accidentată în pericol pentru viață, poartă răspundere conform art.163 alin.(3) sau (5) art.264 și art.266 CP RM.

Se va aplica art.163 CP RM, în cazul în care subiectul este cel care pune victima într-o situaţie periculoasă pentru viaţă (prin comiterea accidentului rutier), după care o lasă cu bună-știință fără ajutor. Dimpotrivă, se va aplica art.162 CP RM, în cazul în care subiectul este cel care nu acordă ajutor victimei. Însă nu el a provocat accidentul rutier. Nu el a pus victima într-o situaţie periculoasă pentru viaţă.

Dacă decesul victimei s-a produs imediat, ca urmare a accidentului rutier, iar făptuitorul este conștient de aceasta, nu i se va aplica răspunderea conform art.163 CP RM. Însă aceasta nu poate afecta cu nimic oportunitatea aplicării art.266 CP RM".

g. În pct. 10 al Proiectului nr. 1 se specifică, printre altele: „Punctul 11 va avea următorul cuprins: ...Prin stare de ebrietate se înţelege starea de dereglare psihofuncţională a organismului survenită atât în urma consumului de alcool, cât și a folosirii drogurilor şi/sau altor substanţe cu efecte similare. Se atenționează că la stabilirea gradului stării de ebrietate alcoolică trebuia de luat în considerare concentrațiile prevăzute la dispozițiile alin (2) și (3) art.134^{12}".

În primul rând, nu este clar de ce definiția noțiunii „stare de ebrietate", reprodusă *supra*, diferă de definiția din alin.(1) art.134^{12} CP RM: „Prin stare de ebrietate se înţelege starea de dereglare psihofuncţională a organismului survenită în urma consumului de alcool, droguri şi/sau alte substanţe cu efecte similare". Comparând cele două definiții, putem ajunge la concluzia că, în sensul Proiectului nr. 1, starea de ebrietate presupune consumul atât de alcool, cât și de droguri și/sau alte substanţe cu efecte similare. Totuși, din alin. (1) art.134^{12} CP RM rezultă că starea de ebrietate presupune consumul fie de alcool, fie de droguri şi/sau alte substanţe cu efecte similare.

În al doilea rând, pct. 11 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiție nr. 20 din 08.07.1999 se referă la art.264 CP RM, nu la art.264^{1} CP RM. În contextul infracțiunilor prevăzute la art.264 CP RM, considerăm generatoare de erori judiciare propoziția: „Se atenționează, că la stabilirea gradului stării de ebrietate alcoolică trebuia de luat în considerare concentrațiile prevăzute la dispozițiile alin (2) și (3) art.134^{12}". Această propoziție ar putea duce la concluzia greșită că gradul de ebrietate alcoolică ar influența asupra calificării faptelor incriminate la alin.(2), (4) și (6) art.264 CP RM. În realitate, indiferent de gradul ebrietății alcoolice – minim sau avansat, oricum se va aplica alin.(2), (4) sau (6) art.264 CP RM.

Drept urmare, recomandăm ca explicația precitată din pct. 11 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 20 din 08.07.1999 să aibă următorul conținut: **„...Prin stare de ebrietate se înţelege starea de dereglare psihofuncţională a organismului survenită în urma consumului de alcool, droguri şi/sau alte substanţe cu efecte similare. În cazul ebrietății alcoolice, gradul acesteia se ia în considerare la individualizarea pedepsei stabilite de alin.(2), (4) sau (6) art.264 CP RM"**.

h. Conform pct. 16 al Proiectului nr. 1, pct. 18-21 ale Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie

nr. 20 din 08.07.1999 ar urma să aibă un conținut modificat.

Astfel, se preconizează ca pct. 18 al acestei hotărâri să conțină, printre altele, următoarea explicație: „Răspunderea penală conform art.264[1] alin.(1) survine numai în cazurile în care conducerea mijlocului de transport de către o persoană care se află în stare de ebrietate alcoolică cu grad avansat sau în stare de ebrietate produsă de substanţe narcotice, psihotrope şi/sau de alte substanţe cu efecte similare să nu provoace urmările indicate la art.264 CP, pe cale de consecință, în cazul provocării urmărilor enunțate, se va aplica calificarea corespunzător dispozițiilor art.264 alin.(2), (4), (6) CP".

În mod regretabil, ideea, reliefată în această explicație, este prezentată într-o manieră trunchiată, fiind lipsită de valoare informativă. Ideea în cauză vizează posibilitatea existenței concursului dintre una din infracţiunile specificate la alin.(2), (4) sau (6) art.264 CP RM şi infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.264[1] CP RM.

În consecință, propunem ca explicația precitată din pct. 18 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 20 din 08.07.1999 să fie reformulată astfel:

„În prezența stării de ebrietate alcoolică cu grad avansat sau a stării de ebrietate produsă de substanţe narcotice, psihotrope şi/sau de alte substanţe cu efecte similare, este posibil ca una din infracţiunile specificate la alin.(2), (4) sau (6) art.264 CP RM să formeze concursul cu infracţiunea prevăzută la alin.(1) art.264[1] CP RM. Pentru aceasta, este obligatoriu ca urmările prejudiciabile nominalizate în art.264 CP RM să nu se afle în legătură cauzală cu fapta de conducere a mijlocului de transport de către o persoană care se află în stare de ebrietate alcoolică cu grad avansat sau în stare de ebrietate produsă de substanţe narcotice, psihotrope şi/sau de alte substanţe cu efecte similare. Legătura cauzală trebuie să fie cu o încălcare a regulilor de securitate a circulaţiei sau de exploatare a mijloacelor de transport alta decât conducerea mijlocului de transport de către o persoană care se află în stare de ebrietate alcoolică cu grad avansat sau în stare de ebrietate produsă de substanţe narcotice, psihotrope şi/sau de alte substanţe cu efecte similare.

Dacă însă urmările prejudiciabile nominalizate în art.264 CP RM se află în legătură cauzală cu încălcarea regulilor de securitate a circulaţiei sau de exploatare a mijloacelor de transport – concretizată în conducerea mijlocului de transport de către o persoană care se află în stare de ebrietate alcoolică cu grad avansat sau în stare de ebrietate produsă de substanţe narcotice, psihotrope şi/sau de alte substanţe cu efecte similare – atunci răspunderea urmează a fi aplicată numai în conformitate cu alin.(2), (4) sau (6) art.264 CP RM. În acest caz, nu este necesară calificarea suplimentară în baza alin. (1) art.264[1] CP RM".

i. În pct. 16 al Proiectului nr. 1 se sugerează ca pct. 21 al al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 20 din 08.07.1999 să conţină, *inter alia*, următoarea explicație: „...încălcarea regimului de lucru al şoferilor sau mecanizatorilor poate fi impusă doar în cazul în care survin consecinţe indicate în art.264 C.P. şi dacă aceste consecinţe sunt în legătură de cauzalitate cu acţiunile persoanei care gestionează o organizaţie comercială, obştească sau o altă organizaţie nestatală".

Atenționăm că această explicație corespunde doar în parte ipotezei descrise în art.265 CP RM. Or, în prezența modalității normative de încălcare a regimului de lucru al şoferilor sau mecanizatorilor, infracțiunea prevăzută de acest articol poate avea ca subiect nu doar persoana care gestionează o organizaţie comercială, obştească sau o altă organizaţie nestatală. Din textul art.265 CP RM deducem că, în acest caz, subiect poate fi şi persoana cu funcţie de răspundere.

Drept urmare, recomandăm reformularea explicației precitate din pct. 21 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 20 din 08.07.1999, după cum urmează: **„...încălcarea regimului de lucru al şoferilor sau mecanizatorilor se atestă în cazul în care survin urmările prejudiciabile indicate în art.264 CP RM şi dacă aceste urmări se află în legătură de cauzalitate cu fapta persoanei cu funcţie de răspundere sau a persoanei care gestionează o organizaţie comercială, obştească sau o altă organizaţie nestatală"**.

2

a. În pct. 4 al Proiectului nr. 2 se menționează: „Punctul 1, propoziția a doua: cuvântul „bani" se substituie cu cuvintele „bancnote şi monedele metalice".

Ca urmare a unei asemenea substituiri, propoziția, consemnată în această recomandare, ar avea următorul conținut: „Sub noțiunea „bancnote şi monedele metalice" trebuie să se înțeleagă bancnote ca bilete de hârtii, monedele metalice emise de Banca Națională a Republicii Moldova precum şi valuta străină ca ban al altui stat sub formă de bancnote ori monede metalice aflate în circulație". O asemenea explicație ar avea o valoare îndoielnică şi nu ar contribui cu nimic la interpretarea art.236 CP RM.

De aceea, considerăm mai potrivită o altfel de expunere a conținutului propoziției a doua din pct. 1 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 23 din 29.10.2001:

„Prin «bancnote emise de Banca Națională a Moldovei» trebuie de înțeles semnele bănești de hârtie (leii moldovenești) puse în circulație de Banca Națională a Moldovei (în continuare – BNM). Prin „monede metalice, inclusiv cele jubiliare şi comemorative, emise de Banca Națională a Moldovei" trebuie de înțeles semnele bănești metalice (ba-

nii priviţi ca monedă divizionară) puse în circulaţie de BNM.

Bancnotele şi monedele metalice, inclusiv cele jubiliare şi comemorative, emise de organul autorizat al unui stat străin sau al unei uniuni monetare de state străine, utilizate pentru efectuarea plăţilor, trebuie să reprezinte mijloace de plată legale. Aceasta înseamnă că astfel de semne băneşti trebuie să fi fost puse în circulaţie de autorităţile străine competente (de exemplu, de băncile naţionale (centrale)) ale unor state recunoscute pe plan internaţional, inclusiv recunoscute de Republica Moldova. În caz contrar, fabricarea în scopul punerii în circulaţie a unor asemenea falsuri trebuie calificată ca pregătire de una dintre faptele prevăzute la art.190 sau 196 CP RM ori la art.105 sau 106 din Codul contravenţional. Punerea lor în circulaţie poate constitui una dintre faptele consumate prevăzute la art.190 sau 196 CP RM ori la art.105 sau 106 din Codul contravenţional.

Valori mobiliare de stat sunt valorile mobiliare emise de autorităţile administraţiei publice centrale (de exemplu, de Ministerul Finanţelor) sau de autorităţile administraţiei publice locale din Republica Moldova ori din alte state.

Prin «alte titluri de valoare» trebuie de înţeles valorile mobiliare al căror emitent este nu o autoritate a administraţiei publice, dar o altă persoană juridică (societate pe acţiuni, societate de investiţii etc.), participantă la piaţa de capital din Republica Moldova sau dintr-un alt stat".

b. Potrivit pct. 11 al Proiectului nr. 2, pct. 9 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 23 din 29.10.2001 ar urma să aibă un conţinut modificat.

Astfel, se preconizează ca acest punct al hotărârii să conţină următoarea explicaţie: „Nu pot fi divizate în componenţe de acţiuni separate acţiunile de fabricare ori procurare a unei sume de bani falşi o singură dată şi care ulterior a fost pusă în circulaţie în timp şi de persoane diferite. Astfel de acţiuni au un caracter prelungit, se compun dintr-un şir de acţiuni criminale identice, sunt cuprinse de intenţie unică şi alcătuiesc în cumulul lor o singură infracţiune". Ideea în sine, exprimată în această explicaţie, este corectă. Totodată, modul de exprimare a acestei idei este unul defectuos. În scopul accesibilizării explicaţiei precitate, propunem reformularea acesteia, după cum urmează: **„Este posibil ca fabricarea în scopul punerii în circulaţie sau punerea în circulaţie a semnelor băneşti sau a titlurilor de valoare false să se realizeze prin mai multe acte, dar în baza uneia şi aceleiaşi intenţii infracţionale. În această ipoteză, fapta adoptă caracterul unei infracţiuni unice prelungite, care trebuie deosebită de concursul de infracţiuni"**.

c. Considerăm necesară completarea Proiectului nr. 2. În concret, pct. 1 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 23 din 29.10.2001 ar trebui să conţină şi explicaţii referitoare la delimitarea infracţiunilor prevăzute la art.236 CP RM de infracţiunile specificate la art.250[1] CP RM, deoarece atestăm cazuri de aplicare în practică a art.250[1] CP RM [6].

Drept urmare, recomandăm completarea pct. 1 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 23 din 29.10.2001 cu următoarele explicaţii:

„Monedele cu marcaj fals (privite ca articole din metale preţioase cu marcaj fals (în sensul art.250[1] CP RM)) nu pot cumula calitatea de semne băneşti, emise de BNM sau de organul autorizat al unui stat străin sau al unei uniuni monetare de state străine, utilizate pentru efectuarea plăţilor. De aceea, fabricarea sau comercializarea monedelor cu marcaj fals (privite ca articole din metale preţioase cu marcaj fals) intră sub incidenţa prevederilor art.250[1] CP RM, nu a art.236 CP RM. În acelaşi timp, în cazul fabricării sau punerii în circulaţie a monedelor metalice false (în sensul art.236 CP RM), se exclude calificarea în baza prevederilor art.250[1] CP RM. În acest din urmă caz, monedele au calitatea de semne băneşti utilizate pentru efectuarea plăţilor, nu cea de articole din metale preţioase.

Altfel spus, monedele metalice false reprezintă obiectul material (produsul) al infracţiunilor prevăzute la art.236 CP RM, atunci când făptuitorul le percepe ca mijloace de plată în economia naţională. Dimpotrivă, monedele metalice false constituie obiectul material (produsul) al infracţiunilor specificate la art.250[1] CP RM, dacă făptuitorul le percepe în calitate de articole din metale preţioase, care prezintă o valoare numismatică sau de tezaurizare".

3

a. În pct. 2 al Proiectului nr. 3 se specifică: „Punctul 11 se completează cu un nou alineat ce devine alineatul doi cu următorul conţinut: „Este necesar de accentuat că componenţa infracţiunii prevăzute la art.189 alin. (2) lit. c) Cod penal exclude calificiarea suplimentară şi în baza art.78 alin.(2) Codul contravenţional. Însă, cele comise urmează a fi calificate în baza art.189 alin.(1) Cod penal şi în baza art.78 alin.(2) Codul contravenţional, dacă după cererea de a transmite bunurile ori dreptul asupra lor, însoţită de ameninţarea cu aplicarea violenţei nepericuloase pentru viaţă sau sănătatea persoanei a fost aplicată o astfel de violenţă, or, componenţa infracţiunii prevăzute la art.189 alin. (2) lit. c) Cod penal nu prezumă în prealabil expunerea unei ameninţări cu aplicarea violenţei nepericuloase pentru viaţă şi sănătate".

Şi de această dată constatăm valoarea redusă a explicaţiei propuse, datorată stilului alambicat de expunere. În vederea accesibilizării explicaţiei precitate, recomandăm reformularea acesteia, după cum urmează: **„Aplicarea răspunderii în baza lit. c) alin.(2) art.189 CP RM exclude calificarea suplimentară**

în baza alin.(2) art.78 din Codul contravențional. Accentuăm: comiterea infracțiunii prevăzute la lit. c) alin.(2) art.189 CP RM nu presupune că, în prealabil, este expusă amenințarea cu aplicarea violenţei nepericuloase pentru viaţă sau sănătate. Cele săvârșite urmează a fi calificate în baza alin.(1) art.189 CP RM și alin.(2) art.78 Cod contravențional, dacă – după cererea de a se transmite bunurile proprietarului, posesorului sau deținătorului ori dreptul asupra acestora sau de a săvârşi alte acţiuni cu caracter patrimonial, însoțită de amenințarea cu aplicarea violenţei nepericuloase pentru viaţă sau sănătate – a fost aplicată violenţa nepericuloasă pentru viaţă sau sănătate. În această situație este inaplicabilă prevederea de la lit. c) alin.(2) art.189 CP RM".

b. În pct. 4 al Proiectului nr. 3 se menționează: „Punctul 12: alineatul 1 în final se completează cu sintagma „sau a art.104 Codul contravențional". Se completează cu un nou alineat ce devine alineatul doi, după cum urmează: „Este de atenționat instanțele de judecată că va constitui concursul infracțiunilor prevăzute la art.189 alin.(1) Codul penal și art.197 Codul penal, sau a art.104 Codul contravențional, dacă după cererea de transmitere a bunurilor, însoțită cu amenințarea cu deteriorarea sau distrugerea bunurilor a fost comis actul de deteriorare sau distrugere a bunurilor. Or, comiterea infracțiunii prevăzute la art.189 alin.(2) lit. e) Codul penal, nu presupune ca în prealabil să fie expusă amenințarea cu deteriorarea sau distrugerea bunurilor".

În această explicație este utilizată sintagma „concursul infracțiunilor", deși art.104 Cod contravențional nu stabilește răspunderea pentru o infracțiune. Din aceste considerente, dar și din cauza stilului de expunere mediocru, propunem ca în pct. 12 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 16 din 07.11.2005, cea de-a doua propoziție a alineatului unu, precum și alineatul doi să aibă următorul conținut: **„Aplicarea răspunderii în baza lit. e) alin.(2) art.189 CP RM exclude calificarea suplimentară în baza art.197 CP RM sau a art.104 Cod contravențional. Accentuăm: comiterea infracțiunii prevăzute la lit. e) alin.(2) art.189 CP RM nu presupune că, în prealabil, este expusă amenințarea cu deteriorarea sau cu distrugerea bunurilor proprietarului, posesorului, deținătorului. Cele săvârșite vor constitui concursul infracțiunilor prevăzute la alin.(1) art.189 și art.197 CP RM (sau infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.189 CP RM va subzista alături de fapta prevăzută la art.104 Cod contravențional), dacă – după cererea de a se transmite bunurile proprietarului, posesorului sau deținătorului ori dreptul asupra acestora sau de a săvârşi alte acţiuni cu caracter patrimonial, însoțită de amenințarea cu deteriorarea sau cu distrugerea bunurilor proprietarului, posesorului, deținătorului – a fost săvârșită deteriorarea sau distrugerea bunurilor respective. În această situație, este inaplicabilă prevederea de la lit. e) alin.(2) art.189 CP RM"**.

c. În pct. 5 al Proiectului nr. 3 se arată: „Punctul 13: alineatul doi se completează în final cu sintagma „ori a art.78 alin.(3) Codul contravențional". Se completează cu un nou alineat ce devine alineatul trei cu următorul conținut: „Se va constitui concursul infracțiunilor prevăzute la art.189 alin.(1) și/sau art.151, 152 Codul penal, art.78 alin.(3) Codul contravențional, dacă după cererea de transmitere a bunurilor, dreptul asupra acestora, însoțite de amenințarea cu aplicarea violenței periculoase pentru viață și sănătate, a fost aplicată violența periculoasă pentru viața, sănătatea proprietarului, posesorului sau deținătorului acestor bunuri care se pretind a fi transmise".

În prezent, pct. 13 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiţie nr. 16 din 07.11.2005 are următorul conținut: „În cazul săvârşirii infracțiunii de șantaj în prezența acestei circumstanțe nu este necesară o calificare suplimentară conform art.151 alin.(1) sau alin.(2) CP". Astfel, completarea, propusă în pct. 5 al Proiectului nr. 3, nu ia în considerare că violența periculoasă pentru viaţă sau sănătate se poate concretiza nu doar în vătămarea gravă sau ușoară a integrității corporale sau a sănătății, ci și în vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății. Un alt neajuns constă în recurgerea la sintagma „concursul infracțiunilor", deși alin. (3) art.78 Cod contravențional nu prevede răspunderea pentru o infracțiune.

Luând în calcul aceste imperfecțiuni, recomandăm ca alineatele doi și trei din pct. 13 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 16 din 07.11.2005 să aibă următorul conținut: **„Aplicarea răspunderii în baza lit. c) alin.(3) art.189 CP RM exclude calificarea suplimentară în baza art.151 sau 152 CP RM ori a alin.(3) art.78 Cod contravențional. Accentuăm: comiterea infracțiunii prevăzute la lit. c) alin.(3) art.189 CP RM nu presupune că, în prealabil, este expusă amenințarea cu aplicarea violenţei periculoase pentru viaţă sau sănătate. Cele săvârșite vor constitui concursul infracțiunilor prevăzute la alin.(1) art.189 și art.151 sau 152 CP RM (sau infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.189 CP RM va subzista alături de fapta prevăzută la alin.(3) art.78 Cod contravențional), dacă – după cererea de a se transmite bunurile proprietarului, posesorului sau deținătorului ori dreptul asupra acestora sau de a săvârşi alte acţiuni cu caracter patrimonial, însoțită de amenințarea cu aplicarea violenţei periculoase pentru viaţă sau sănătate – a fost aplicată violenţa periculoasă pentru viaţă sau sănătate. În această situație, este inaplicabilă prevederea de la lit. c) alin.(3) art.189 CP RM"**.

d. În pct. 8 al Proiectului nr. 3 se menționează: „Punctul 15 se completează cu un nou alineat care de-

vine alineatul cinci în următoarea redacție: „Este necesar de menționat că va constitui concurs de infracțiuni prevăzut la art.189 alin.(1) Codul penal și art.164 Codul penal, precum și în situațiile expuse *supra*, dacă după cerința de transmitere a bunurilor însoțită de amenințarea cu răpirea persoanelor indicate în dispoziția art.189 Codul penal, a fost comisă acțiunea de răpire a persoanei".

În vederea sporirii calității de ansamblu a acestei explicații și a dezvoltării ideilor pe care le conține, propunem reformularea ei, după cum urmează: **„Comiterea infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.189 CP RM nu presupune că, în prealabil, este expusă amenințarea cu răpirea proprietarului, posesorului, deținătorului, a rudelor sau a apropiaților acestora. Cele săvârșite vor constitui concursul infracțiunilor prevăzute la alin.(1) art.189 și art.164 CP RM, dacă – după cererea de a se transmite bunurile proprietarului, posesorului sau deținătorului ori dreptul asupra acestora sau de a săvârși alte acțiuni cu caracter patrimonial, însoțită de amenințarea cu răpirea proprietarului, posesorului, deținătorului, a rudelor sau a apropiaților acestora – a fost săvârșită răpirea proprietarului, posesorului sau deținătorului, a rudelor sau a apropiaților acestora. În această situație, este inaplicabilă prevederea de la alin.(4) art.189 CP RM"**.

e. În pct. 11 al Proiectului nr. 3 se sugerează ca alineatul doi al pct. 17 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 16 din 07.11.2005 să fie formulat astfel: „Este necesar de accentuat, că operarea acestor modificări nu influențează delimitarea infracțiunii unice prelungite de concursul infracțiunilor, ultima constituind din mai multe acte infracționale". Considerăm că această formulare este prea concisă, nu ia în considerare toate condițiile stabilite de art.30 CP RM, și, de aceea, nu contribuie la delimitarea precisă a infracțiunii unice prelungite de concursul de infracțiuni. Pe cale de consecință, recomandăm reformularea ei în felul următor: **„Operarea acestor amendamente legislative nu trebuie înțeleasă în nici un caz ca temei pentru a nu delimita infracțiunea unică prelungită prevăzută la una dintre dispozițiile de la art.189 CP RM de concursul infracțiunilor specificate la art.189 CP RM. Concursul infracțiunilor prevăzute la art.189 CP RM trebuie deosebit de infracțiunea unică prelungită specificată la una dintre prevederile de la art.189 CP RM, care constă din mai multe acte infracționale identice, caracterizate prin unitatea intenției infracționale, și care în ansamblul lor alcătuiesc o infracțiune unică prevăzută la una dintre dispozițiile de la art.189 CP RM"**.

f. În pct. 12 al Proiectului nr. 3 se arată, printre altele: „Punctul 21: ...Alineatul patru se completează cu o nouă propoziție „Incidente reprezintă armele care nu pot fi folosite în vedere neutralizării unei persoane (art.2 al Legii privind regimul armelor și a muniților cu destinație civilă)".

Autorii proiectului analizat propun inventarea unei noi noțiuni – „arme incidente". Este o noțiune incorectă, care nu se regăsește în legislație. În plus, termenul „incidente" este utilizat într-un sens care nu corespunde semantismului autentic al acestui termen, stabilit de dicționarele explicative ale limbii române. În consecință, propunem autorilor Proiectului nr. 3 să nu inventeze o bicicletă defectată și să reformuleze întreg alineatul patru al pct. 21 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 16 din 07.11.2005, după cum urmează: **„În sensul prevederii de la lit. b) alin.(3) art.189 CP RM, în conformitate cu alin. (1) art.129 CP RM, prin «arme» înțelegem instrumentele, piesele sau dispozitivele astfel declarate prin dispozițiile legale. Asemenea dispoziții legale conține Legea privind regimul armelor și al muniților cu destinație civilă. Excepții constituie armele care nu sunt utilizabile în vederea anihilării unei persoane (de exemplu: arma dezactivată; arma de recuzită; armă de panoplie; arma inutilizabilă etc.)".**

g. În același pct. 12 al Proiectului nr. 3 se menționează, *inter alia*, că pct. 21 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 16 din 07.11.2005 ar urma să fie completat cu un nou alineat care devine alineatul șase: „Dacă în procesul comiterii infracțiuni, din motive independente de voința infractorului nu i-a reușit aplicarea armei, calificarea se va efectua în conformitate cu art.27, 189 alin.(3) lit. b) Codul penal. De exemplu, făptuitorul are asupra sa arma, dar nu a demonstrat-o victimei și nu a aplicat-o din motivul, că acesta s-a defectat".

Atragem atenția asupra faptului că exemplul prezentat *supra* ilustrează nu etapa de tentativă de infracțiune, dar cea de pregătire de infracțiune. Tentativa de infracțiune presupune începerea executării laturii obiective a infracțiunii, nu crearea de condiții pentru săvârșirea acesteia. În cazul infracțiunii prevăzute la lit. b) alin.(3) art.189 CP RM, făptuitorul ar trebui să înceapă aplicarea armei sau a altor obiecte folosite în calitate de armă, pentru a fi în prezența etapei de tentativă de infracțiune. Drept urmare, recomandăm reformularea alineatului șase al pct. 21 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 16 din 07.11.2005 în modul următor: **„Dacă, în procesul comiterii infracțiunii, din cauze independente de voința făptuitorului, acestuia nu-i reușește aplicarea armei sau a altor obiecte folosite în calitate de armă (de exemplu, din cauza defecțiunii de armă sau de muniție aplicate de către făptuitor), calificarea se va face conform art.27 și lit. b) alin.(3) art.189 CP RM"**.

h. În pct. 13 și 14 ale Proiectului nr. 3 se specifică: „Punctul 22: se completează cu un nou alineat ce devine alineatul doi: „Mărimea prejudiciului cauzat

prin infracțiunea prevăzută la art.189 alin.(3) lit. e) Codul penal, nu poate depăși 20 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârşirii faptei (art.126 alin.(1) Codul penal), deoarece survine răspunedrea prevăzută la art.189 alin.(5) Codul penal. Iar, în cazul în care mărimea prejudiciului cauzat depăşeşte 40 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârşirii faptei (art.126 alin.(2) Codul penal), survine răspunderea prevăzută la art.186 alin. (6) Codul penal)".

În aceste două propoziții, autorii Proiectului nr. 3 au încercat să se refere tocmai la trei ipoteze diferite care sunt prevăzute la lit. e) alin.(3), alin.(5) și (6) art.189 CP RM. În plus, nu este clar de ce se face referire la art.186 CP RM. Avem îndoieli că o asemenea manieră de expunere poate ajuta un judecător să interpreteze aceste prevederi, fără a încălca principiul legalității. În consecință, propunem ca explicația precitată să fie formulată altfel:

„Mărimea prejudiciului, cauzat prin infracţiunea prevăzută la lit. e) alin.(3) art.189 CP RM, nu cunoaşte o limită inferioară cuantificată legalmente. În Codul contravenţional nu există o normă complementară cu art.189 CP RM. Eventual, dacă mărimea prejudiciului cauzat prin infracțiunea în cauză este mult prea mică, poate opera prevederea de la alin.(2) art.14 CP RM. În acelaşi timp, mărimea prejudiciului cauzat prin infracțiunea prevăzută la lit. e) alin.(3) art.189 CP RM nu poate să depăşească 20 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare în momentul săvârşirii faptei. În caz contrar, răspunderea se va aplica în conformitate cu alin.(5) art.189 CP RM.

În cazul infracțiunii prevăzute la alin.(5) art.189 CP RM, mărimea prejudiciului cauzat depăşeşte 20 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare în momentul săvârşirii faptei. În cazul în care mărimea prejudiciului cauzat depăşeşte 40 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare în momentul săvârşirii faptei, răspunderea se aplică pentru infracțiunea prevăzută la alin.(6) art.189 CP RM".

4

a. În pct. 1 al Proiectului nr. 4 se sugerează ca alineatul cinci al pct. 3 din Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006 să aibă următorul conținut: „Este necesar de explicat, că prin prisma art.287 Cod penal, prin „violenţă" se înțelege fie violenţa soldată fie cu vătămarea uşoară a integrităţii corporale sau a sănătăţii, fie, că cu leziuni corporale care nu presupun nici dereglarea de scurtă durată a sănătăţii, nici pierderea neînsemnată şi stabilă a capacităţii de muncă".

Recomandăm autorilor proiectului examinat să modifice această explicație, pentru a o face inteligibilă și utilă. Astfel, propunem ca explicația precitată să fie formulată, după cum urmează: **„În sensul art.287 CP RM, prin «violenţă» se are în vedere violenţa soldată fie cu vătămarea uşoară a integrităţii corporale sau a sănătăţii, fie cu leziuni corporale care nu presupun nici dereglarea de scurtă durată a sănătăţii, nici pierderea neînsemnată şi stabilă a capacităţii de muncă"**.

b. În pct. 2 al Proiectului nr. 4, în legătură cu pct. 3 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006, se mai arată: „Alineatul opt, finalul propoziției, se complinește cu sintagma: „întreruperea temporară a activității normale a întreprinderilor, instituțiilor sau organizaţiilor etc.".

Considerăm insuficientă interpretarea sintagmei „cinism sau obrăznicie deosebită", folosită în art.287 CP RM, în maniera propusă de autorii Proiectului nr. 4. O astfel de interpretare nu permite delimitarea netă a infracțiunii de huliganism de fapta prevăzută la art.354 Cod contravențional. Or, practica demonstrează necesitatea unei asemenea delimitări [7]. Drept urmare, recomandăm completarea pct. 2 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006 cu următoarea explicație: **„Acţiunile care, prin conţinutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obrăznicie deosebită trebuie diferențiate de acțiunile care formează contravenţia de huliganism nu prea grav (art.354 Cod contravenţional). Amploarea acţiunilor care, prin conţinutul lor, se disting printr-un cinism sau obrăznicie deosebită, atinge asemenea cote încât produce nu indignarea izolată a unei persoane, nu un comentariu negativ particular. Este vorba de o manifestare care provoacă indignarea sau revolta unei colectivităţi de persoane care asistă la fapta săvârşită sau iau cunoştinţă de aceasta. Pentru a atinge gradul prejudiciabil al unei infracţiuni, acţiunile respective trebuie să producă o rezonanţă socială considerabilă, revoltând la maxim opinia publică, tulburând pentru mult timp buna desfăşurare a relaţiilor interumane, devenind subiect de scandal în numeroase publicaţii de presă etc."**.

c. În pct. 2 al Proiectului nr. 4, în scopul explicării înțelesului noțiunii „modul public de săvârșire a infracțiunii", se reproduce distorsionat definiția noțiunii „loc de utilizare publică", formulată în art.134[7] CP RM: „Conform art.134[7] Cod penal, prin loc de utilizare publică se înţeleg părţile clădirii, ale terenului, ale străzii, ori ale unui alt loc care sunt accesibile sau deschise publicului permanent, periodic sau ocazional şi care includ orice loc comercial, cultural, educațional, de divertisment, de recreație sau oricare alt loc similar accesibil sau deschis publicului". În realitate, definiția în cauză are următorul conținut: „Prin loc de utilizare publică se înţeleg părţile clădirii, ale terenului, ale străzii, ale canalului navigabil

ori ale unui alt loc care sunt accesibile sau deschise publicului permanent, periodic sau ocazional şi care includ orice loc comercial, de afaceri, cultural, istoric, educaţional, religios, de stat, de divertisment, de recreaţie sau oricare alt loc similar accesibil sau deschis publicului".

Trecând peste această improvizare lamentabilă, ne întrebăm: la ce ar folosi definirea noțiunii „loc de utilizare publică" într-o hotărâre explicativă referitoare la infracțiunea de huliganism? Or, această noțiune nu este utilizată nici în art.287 CP RM, nici în art.131 CP RM. Noțiunea „loc de utilizare publică" este folosită doar în contextul infracțiunilor prevăzute la art.278[1] CP RM. Deci, ea poate avea semnificație în vederea interpretării exclusiv a acestui articol.

În consecință, propunem excluderea definiției noțiunii „loc de utilizare publică" din pct. 2 al Proiectului nr. 4.

d. În pct. 2 al Proiectului nr. 4 se sugerează ca alin.13 din pct. 3 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006 să aibă următorul conținut: „Desconsiderarea deplină a ordinii publice o demonstrează dorinţa făptuitorului de a profita de un pretext neînsemnat pentru răfuiala cu victima. În frecvente cazuri, pretextul pentru săvârşirea infracţiunii din motive huliganice este, în genere, aproape imposibil de identificat. Aceasta deoarece un astfel de pretext este în totală necorespundere cu fapta comisă şi cu urmările produse de aceasta".

Susținem o asemenea explicație. Însă, în pct. 3 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006, ea este ruptă de context. Or, în pct. 10 al Proiectului nr. 4, se propune o explicație care se referă la motivele infracțiunii de huliganism. De aceea, considerăm că explicația, sugerată pentru alin.13 din pct. 3 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006, trebuie să se regăsească în pct. 10 al Proiectului nr. 4.

e. În pct. 2 al Proiectului nr. 4, referitor la pct. 3 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006, se menționează: „După alineatul paisprezece se adaugă un nou alineat devenind cincisprezece cu următorul conținut: „Instanţele de judecată la examinarea cauzelor penale ce au ca obiect infracţiunile de huliganism, vor ține cont, comiterea infracţiunii de huliganism într-un loc public nu este o caracteristică obligatorie a acestei infracţiuni, obligatoriu este modul public al infracţiunii de huliganism: fie actele huliganice sunt săvârşite în prezenţa unor persoane, fie rezultatul actelor huliganice devine inevitabil cunoscut altor persoane".

Fără a face abstracție de erorile de stil ce caracterizează textul precitat, considerăm inutilă repetarea în el a ideii deja exprimate anterior în pct. 2 al Proiectului nr. 4. În plus, explicația în cauză este ruptă de context. Drept urmare, recomandăm excluderea ei.

f. Aceeaşi remarcă poate fi făcută în legătură cu o altă explicație propusă în pct. 2 al Proiectului nr. 4 pentru pct. 3 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006: „În cele mai frecvente cazuri, infracţiunea de huliganism este comisă în prezenţa altor persoane, care au rol de victime sau martori. Însă, este de menționat, că nu poate fi exclusă ipoteza, ca acțiunile de huliganism să fie comise în absența persoanelor străine. Însă este important, ca autorul să recurgă la astfel de procedee care să facă posibil, ca fapta sau comunicarea despre aceasta să ajungă la cunoştinţa publicului (de exemplu, afişează unele texte sau unele imagini cu caracter ofensator pe timp de noapte într-un loc public care este gol la moment)". Observăm că această explicație repetă ideea deja exprimată anterior în pct. 2 al Proiectului nr. 4.

Dacă autorii Proiectului nr. 4 insistă ca explicația precitată să fie prezentă în textul Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006, atunci ar trebui să demonstreze mai multă coerență şi să-i asigure locul potrivit în cadrul acestui text. În caz contrar, fragmentarismul textului în cauză va avea un efect debusolant asupra destinatarilor lui.

g. În pct. 7 al Proiectului nr. 4 se sugerează ca subpct. 6) pct. 10 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006 să aibă următorul conținut: „acţiunile huliganice săvârşite de două sau mai multe persoane cu urmările prevăzute la art.151 şi 152 CP se încadrează în baza art.287 alin.(2) Cod penal şi art.151 alin.(2) lit. d) şi, respectiv, art.152 alin.(2) lit. e) CP".

Accentuăm că această explicație vine în contradicție cu explicația propusă în pct. 7 al Proiectului nr. 4 pentru subpct. 4) pct. 10 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006: „omorul intenţionat sau vătămarea intenţionată gravă ori medie a integrităţii corporale sau a sănătăţii poate să reprezinte violenţa care este aplicată tocmai în legătură cu încălcarea grosolană a ordinii publice, în acest caz, calificarea trebuie făcută conform art.145, 151 sau 152 CP RM şi art.354 „Huliganismul nu prea grav" din Codul contravenţional. În cazuri de acest gen, nu este admisibilă aplicarea răspunderii în baza art.145, 151 sau 152 şi art.287 CP RM. Or, principiul de neadmitere a sancționării duble a aceleiaşi fapte interzice tragerea de două ori la răspundere penală pentru aceeaşi faptă în cazurile de acest gen, violenţa este cea pe care o desemnăm prin sintagma „aceeaşi faptă".

Pe cale de consecință, propunem autorilor proiectului analizat să fie consecvenți şi să excludă din pct. 7 al Proiectului nr. 4 explicația privind subpct. 6) pct. 10 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006.

h. În pct. 7 al Proiectului nr. 4 se mai sugerează ca subpct. 10) pct. 10 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006 să fie formulat astfel: „acţiunile huliganice cu urmările prevăzute la

art.201[1] Cod penal se încadrează în baza art.287 Cod penal şi art.201[1] Cod penal". Și această explicație vine în contradicție cu explicația propusă în pct. 7 al Proiectului nr. 4 pentru subpct. 4) pct. 10 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006.

Drept urmare, recomandăm ca subpct. 10) pct. 10 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006 să fie reformulat, după cum urmează: **„este posibil ca săvârşirea violenţei în familie să aibă legătură cu încălcarea grosolană a ordinii publice. În acest caz, calificarea trebuie făcută conform art.201[1] CP RM şi art.354 Cod contravenţional. Nu este admisibilă aplicarea răspunderii în baza art.201[1] și 287 CP RM"**.

i. De asemenea, în pct. 7 al Proiectului nr. 4 se propune ca subpct. 14) pct. 10 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006 să fie formulat astfel: „huliganismul însoţit de ameninţarea sau violenţa săvârşită asupra unei persoane cu funcţie de răspundere sau a unei persoane care îşi îndeplineşte datoria obştească urmează a fi calificat în baza art.287 şi 349 Cod penal".

Nu putem accepta o asemenea explicație. Ea vine în dezacord cu principiul inadmisibilităţii dublării calificării, care interzice tragerea de două ori la răspundere penală pentru aceeaşi faptă. De aceea, considerăm că ea ar trebui reformulată, luând în considerare opinia exprimată de Gh. Pavliuc:

„Motivele care stau la baza infracţiunii prevăzute la art.287 CP RM şi motivele care stau la baza infracţiunilor prevăzute la art.349 CP RM sunt incompatibile. Spre deosebire de motivele care stau la baza infracţiunilor prevăzute la art.349 CP RM, cele care stau la baza infracţiunii prevăzute la art.287 CP RM nu sunt personalizate. Drept urmare, nu este posibil ca o singură acţiune să intre concomitent sub incidenţa art.287 şi 349 CP RM. Respectând regula stabilită la art.115 CP RM, în funcţie de motivul care-l ghidează pe făptuitor, va trebui să reţinem la calificare fie art.287 CP RM, fie art.349 CP RM.

Atunci când este săvârşită din motive huliganice, opunerea de rezistenţă violentă reprezentanţilor autorităţilor sau altor persoane care curmă actele huliganice trebuie calificată în baza art.287 CP RM. Atunci când are la bază alte motive (de exemplu, motivul de răzbunare în legătură cu îndeplinirea datoriei obşteşti), opunerea de rezistenţă violentă reprezentanţilor autorităţilor sau altor persoane care curmă actele huliganice trebuie calificată potrivit art.349 CP RM" [8].

j. În pct. 7 al Proiectului nr. 4 se mai sugerează ca subpct. 15) pct. 10 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006 să fie formulat în felul următor: „huliganismul însoţit de pătrunderea sau rămânerea ilegală în domiciliul sau în reşedinţa unei persoane fără consimţământul acesteia, ori de refuzul de a le părăsi la cererea ei, sau de percheziţiile şi cercetările ilegale trebuie calificat conform art.287 şi 179 CP".

Explicația în cauză se referă la concursul ideal al infracțiunilor prevăzute la art.179 și 287 CP RM. Despre aceasta mărturisește sintagma „însoțit de". Susținem această explicație. Totuși, ea necesită o precizare, legată de agravanta prevăzută de alin.(2) art.179 CP RM, care presupune aplicarea violenţei sau ameninţarea aplicării ei. Aceasta pentru a se respecta principiul inadmisibilităţii dublării calificării. Astfel, considerăm necesară completarea explicației precitate cu următoarea propoziție: **„În cazul în care săvârşirea huliganismului implică violenţa sau ameninţarea cu violenţa, aplicarea art.179 CP RM exclude reţinerea la calificare a circumstanţei agravante prevăzută la alineatul (2) al acestui articol"**.

k. La fel, în pct. 7 al Proiectului nr. 4 se propune ca subpct. 16) pct. 10 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006 să fie formulat astfel: „huliganismul însoţit de ameninţarea cu omor ori cu vătămarea gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii nu necesită calificarea prin concurs cu art.155 CP. La caz, reieşind din circumstanţele concrete în care se expune ameninţarea, victima trebuie să o perceapă ca fiind considerabilă plauzibilă (*subl. ne aparţine*) realizării ameninţării. În ipoteza dată, nu este necesară calificarea suplimentară conform art.155 CP RM. În caz contrar, va fi încălcat principiul de neadmitere a sancţionării duble a aceleiaşi fapte. În ultimul caz, ameninţarea cu omor ori cu vătămarea gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii este cea pe care o desemnăm prin sintagma „aceeaşi faptă".

O asemenea explicație este necesară. Totodată, pentru a i se asigura funcționalitatea maximă, propunem redactarea ei (în special, a părții pe care am subliniat-o).

l. În același scop, sugerăm respectarea regulior de sintaxă și de punctuație în explicația propusă în pct. 10 al Proiectului nr. 4 pentru alin.2 pct. 18 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006: „Motivele huliganice sunt inerente în cazul infracţiunii prevăzute la art.287 Cod penal, şi în acest context, instanţa de judecată urmează să ţină cont de diferenţa dintre motivul infracţiunii şi pretextul de a comite infracţiunea. La baza motivelor huliganice poate o (*subl. ne aparţine*) emoţie negativă însoţită de o izbucnire emoţională aparent fără careva motiv, lipsită de vreun pretext, fie are la bază un pretext neînsemnat. Motivele huliganice se pot manifestă şi prin teribilism, frondă, autoafirmare, capătă proporţii fenomenul (*subl. ne aparţine*) săvârşirii infracţiuni şi din amuzament, pentru distracţie, când procesul săvârşirii infracţiunii este înregistrat pentru ca ulterior imaginile înregistrate să fie afişate în reţeaua internet".

m. În pct. 10 al Proiectului nr. 4 se menționează că

alin.4 şi 5 ale pct. 18 din Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006 ar trebui să aibă următorul conţinut: „Alături de motivele huliganice pot coexista, în subsidiar, alte motive, precum cele de ură – socială, rasială, naţională, religioasă, ideologică sau politică. Atunci când infracţiunea de huliganism are la bază un asemenea motiv subsidiar, ea se consideră a avea atât calitatea de infracţiune, cât şi calitatea de activitate extremistă. Aceasta o confirmă prevederea de la lit. a) art.1 al Legii privind contracararea activităţii extremiste, potrivit căreia se consideră activitate extremistă activitatea asociaţiei obşteşti sau religioase, a mijlocului de informare în masă sau a unei alte organizaţii ori a persoanei fizice în vederea planificării, organizării, pregătirii sau înfăptuirii unor acţiuni orientate spre comiterea faptelor de huliganism pe motive de ură sau vrajbă ideologică, politică, rasială, naţională sau religioasă, precum şi pe motive de ură sau vrajbă faţă de vreun grup social”.

În legătură cu aceasta, consemnăm că, în conformitate cu alin.(2) art.12 al Legii nr. 54 din 21.02.2003 privind contracararea activităţii extremiste [9], persoanei care a participat la desfăşurarea activităţii extremiste îi poate fi limitat, pe un termen de până la 5 ani, accesul la serviciul public, la serviciul militar prin contract şi la serviciul în organele de drept, precum şi la activitatea în instituţiile de învăţământ şi la practicarea activităţii nestatale de depistare-protecţie. *De facto*, sancţiunea stabilită de alin.(2) art.12 al Legii privind contracararea activităţii extremiste, are un caracter de pedeapsă „penală”. Ea nu se deosebeşte principial de pedeapsa de privare de dreptul de a ocupa anumite funcţii sau de a exercita o anumită activitate, prevăzută de art.65 CP RM. Sancţiunea, stabilită de alin.(2) art.12 al Legii privind contracararea activităţii extremiste, are ca efect agravarea pedepsei prevăzute de art.287 CP RM, deoarece ea presupune sancţionarea tocmai a infracţiunii de huliganism (deşi având la bază un motiv anume). În contextul descris, aplicarea unei asemenea sancţiuni ar încălca prevederile din § 1 art.7 „Nici o pedeapsă fără lege” din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, care stabileşte în special: „... nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea care era aplicabilă în momentul săvârşirii infracţiunii”.

În consecinţă, recomandăm completarea alin.5 al pct. 18 din Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006 cu următoarea propoziţie: **„În cazul în care infracţiunea de huliganism cumulează calitatea de activitate extremistă, aplicarea pedepsei prevăzute de art.287 CP RM exclude aplicarea sancţiunii stabilite de alin.(2) art.12 al Legii privind contracararea activităţii extremiste”**.

Referințe:

1. Proiectul Hotărârii cu privire la modificarea Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 20 din 08.07.1999 „Despre practica judiciară cu privire la aplicarea legislaţiei în cadrul examinării cauzelor penale referitor la încălcarea regulilor de securitate a circulaţiei şi de exploatare a mijloacelor de transport”, modificată de Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova nr. 25 din 29.10.2001. Disponibil: https://goo.gl/LmOJSw
2. Proiectul Hotărârii pentru modificarea şi completarea Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 23 din 29.10.2001 „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre fabricarea sau punerea în circulaţie a semnelor băneşti false sau a titlurilor de valoare false (art.236 C.P.)”. Disponibil: https://goo.gl/c78gFs
3. Proiectul Hotărârii pentru modificarea şi completarea Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 16 din 07.11.2005 „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre şantaj”. Disponibil: https://goo.gl/65hj6G
4. Proiectul Hotărârii pentru modificarea şi completarea Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr. 4 din 19.06.2006 „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism”. Disponibil: https://goo.gl/g85l2x
5. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 92-93.
6. A se vedea în acest sens: Приговор Суда района Тараклия от 3 мая 2016 г. Дело № 1-127/15. Disponibil: https://goo.gl/IayyLF; Decizia Colegiului penal al Curţii de Apel Cahul din 14.12.2016. Dosarul nr. 05-1a-588-2605201. Disponibil: https://goo.gl/9aznTk
7. A se vedea în acest sens, de exemplu: Decizia Colegiului penal al Curţii Supreme de Justiţie din 26.01.2016. Dosarul nr.1ra-148/16. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=5664
8. Pavliuc Gh. *Răspunderea penală pentru ameninţarea sau violenţa săvârşită asupra unei persoane cu funcţie de răspundere sau a unei persoane care îşi îndeplineşte datoria obştească*. Chişinău: CEP USM, 2015, p. 238-239.
9. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 56-58.